

จิตวิทยาการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ของคนไทยในยุคปกติใหม่

Lifelong Learning Psychology to Enhance the Desirable Characteristics of Thai People in the New Normal Era

อัจศรา ประเสริฐสิน^{1*}, เทพสุดา จิวตระกูล² และ ปัทมา รูปสุวรรณกุล³
Ujsara Prasertsin^{1*}, Thapsuda Jiotrakul², and Pattama Roopsuwankun³

¹คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

¹Faculty of Education, North Bangkok University

²นักวิจัยอิสระ

²Independent Researcher

³มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

³North Bangkok University

**Corresponding author*

E-mail: ^{1*}ubib_p@hotmail.com, ²j.thapsuda@gmail.com, ³pattama@northbkk.ac.th

Received December 17, 2023; **Revised** February 20, 2024; **Accepted** March 5, 2024

Abstract

The academic article aimed (1) to present concepts related to the psychology of lifelong learning, (2) to present the desired characteristics of Thai people in lifelong learning in the new normal era, and (3) to present guidelines for applying the psychology of lifelong learning to enhance the desired characteristics of Thai people in the new normal era. Applying the concept of lifelong learning psychology theory will help to understand the development of learners. Core concepts presented in this article include the process of a growth mindset, meaningful learning theory, and the concept of self-directed learning. The desired characteristics of Thai people in the new normal era are as follows: (1) have the ability to learn by themselves; (2) have the ability to access technology; (3) have preparedness skills to deal with the changing situation. The guidelines for taking advantage of the application of psychological concepts to create lifelong learning in Thai people are as follows: (1) Recognition of the value of knowledge and how it affects self-development intelligence, skills, and attitudes. (2) Understanding learning needs and own interests; (3) Building

good relationships with students to share experiences; and (4) Creating lifelong learning habits with discipline.

Keywords: lifelong learning; lifelong learner; characteristic; new normal era

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) นำเสนอแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับจิตวิทยาการเรียนรู้ตลอดชีวิต (2) นำเสนอคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของคนไทยในการเรียนรู้ตลอดชีวิตยุคปกติใหม่ (new normal) และ (3) นำเสนอแนวทางการประยุกต์ใช้จิตวิทยาการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของคนไทยในยุคปกติใหม่ การนำแนวคิดทฤษฎีจิตวิทยาการเรียนรู้ตลอดชีวิตจะช่วยให้เข้าใจการพัฒนาผู้เรียนรู้ แนวคิดที่สำคัญที่นำเสนอในบทความนี้ได้แก่ แนวคิดกระบวนการทางความคิดเพื่อการเติบโต (Growth mindset) ทฤษฎีการเรียนรู้อย่างมีความหมาย (Meaningful Learning) และแนวคิดการเรียนรู้ด้วยการชี้นำตนเอง (Self-directed learning) โดยคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของคนไทยในยุคปกติใหม่มีดังนี้ (1) มีความสามารถในการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง (2) มีความสามารถในการเข้าถึงเทคโนโลยี (3) ทักษะการเตรียมพร้อมรับมือกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง สำหรับแนวทางการใช้ประโยชน์จากการนำแนวคิดทางจิตวิทยามาประยุกต์ใช้เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตในคนไทยนั้น มีองค์ประกอบ 4 หลัก ดังต่อไปนี้ (1) การรับรู้คุณค่าของความรู้ว่ามีผลกับการพัฒนาตนเองทั้งทางด้านสติปัญญา ทักษะ และทัศนคติ (2) ความเข้าใจความต้องการเรียนรู้ และความสนใจของตนเอง (3) การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้เรียนร่วมกัน เพื่อเป็นพื้นที่ในการแบ่งปันประสบการณ์ และ (4) สร้างนิสัยการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีวินัย

คำสำคัญ: การเรียนรู้ตลอดชีวิต; ผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต; คุณลักษณะอันพึงประสงค์; ยุคปกติใหม่

บทนำ

ในสถานการณ์โลกปัจจุบันที่เพิ่งผ่านพ้นภัยพิบัติใหญ่จากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา หรือ Covid-19 ที่ทำให้เปลี่ยนวิถีชีวิตในทุกมิติ ทั้งด้านสุขภาพ การศึกษา การใช้เทคโนโลยีในการติดต่อสื่อสาร การเดินทาง รวมทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงกระชั้นชิดส่งผลให้รูปแบบของการเรียนรู้เปลี่ยนไป ซึ่งทำให้เป็นที่มาของความสนใจเกี่ยวกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) เพิ่มขึ้น

หากกล่าวถึงคำว่า การเรียนรู้ตลอดชีวิตนั้น ถือได้ว่าเป็นภาพรวมของการเรียนรู้ทุกประเภทที่เกิดขึ้นตลอดชีวิตของมนุษย์ตั้งแต่เกิดจนตาย ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงการศึกษาแบบเดิมที่อยู่ในระบบการศึกษาเท่านั้น แต่มุ่งพัฒนาบุคคลให้ปรับตัวเข้ากับความเสี่ยงเปลี่ยนแปลงในทุกช่วงชีวิตของบุคคลและพัฒนาต่อเนื่องไปให้เต็มศักยภาพของแต่ละบุคคล (Sungsri, 2006) การเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่เริ่มต้นเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ด้วยตนเอง (Self-initiated study) ตามความสนใจ ซึ่งเน้นการพัฒนาส่วนบุคคล ซึ่งไม่ว่าจะอยู่ในวัยใดก็สามารถเรียนรู้ได้ไม่มีที่สิ้นสุด โดยผสมผสานการศึกษาในระบบเข้ากับการเรียนนอกระบบตามความสนใจ ซึ่งคำอธิบายที่ดีที่สุดก็คือการเรียนรู้ตามความสมัครใจในการเรียนรู้ เพื่อบรรลุเต็มเต็มเป้าหมายของตนเองที่สัมพันธ์กับการดำเนินชีวิต และพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งเป็นได้ทั้งการพัฒนาวิชาชีพส่วนบุคคลอย่างต่อเนื่อง เพราะเมื่อ

เทคโนโลยีก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว ผู้เรียนตลอดชีวิตต้องเรียนรู้ทักษะใหม่และปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในสภาพแวดล้อมทางอาชีพและส่วนบุคคล การฝึกอบรมขององค์กร รวมทั้งการเติมเต็มทักษะต่าง ๆ ที่ต่อยอดความรู้และทักษะเดิมที่เคยมี ซึ่งในระหว่างการแพร่ระบาดของ Covid-19 ทำให้เทคโนโลยีพัฒนามากขึ้นไปอีกเป็นเท่าตัว ที่ช่วยตอบสนองความต้องการและช่องว่างที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันของผู้คน เช่น ไม่สามารถไปเรียนที่โรงเรียนหรือไปทำงานที่ออฟฟิศได้ จำเป็นต้องเปลี่ยนเป็นระบบออนไลน์เพื่อให้การศึกษาและการทำงานไม่หยุดชะงัก ซึ่งมีโปรแกรมฟรีที่ช่วยการเรียนรู้ที่ทุกคนสามารถเข้าถึงได้โดยการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต เช่น Google Hangout Meet, Zoom Cloud Meetings, Microsoft Team, Google Classroom เป็นต้น แต่สำหรับบางคนถือว่าต้องปรับตัวเพราะเป็นการเรียนรู้ใหม่ทั้งหมด ดังนั้นการเรียนรู้ตลอดชีวิตจึงเกิดขึ้นเพื่อตอบสนองการเปลี่ยนแปลงให้สามารถก้าวไปพร้อมกับกับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นไปอีกในอนาคต

นอกจากการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาตนเองและอาชีพแล้ว การเรียนรู้ตลอดชีวิตยังอยู่ในรูปแบบของการหาข้อมูลความรู้เพื่อตอบสนองสิ่งที่เราตั้งคำถาม เนื่องจากธรรมชาติของการเป็นมนุษย์ล้นเต็มไปด้วยความอยากรู้อยากเห็นและเป็นผู้เรียนรู้โดยธรรมชาติ ซึ่งเรามีการพัฒนาตนเองและเติบโตด้วยความสามารถในการเรียนรู้ด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การซักถาม การสังเกต การทดลอง การอ่าน เป็นต้น ดังนั้น เมื่อมนุษย์ทุกคนเกิดมาแล้ว การเรียนรู้ตลอดชีวิตจึงเป็นสิ่งที่แยกไม่ออกจากการดำรงชีวิต และเราทุกคนคือผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต

มนุษย์สามารถสร้างคุณลักษณะการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้กับตนเองได้ (Dweck, 2006) ดังนี้ (1) สร้างตนเองให้เป็นคนที่มี Growth Mindset เพราะคนที่มี Growth Mindset คือคนที่พร้อมที่จะเรียนรู้และปรับตัวในทุกสถานการณ์ และคิดอยู่เสมอว่าความสามารถของตนเองสามารถพัฒนาได้ (2) การสร้างแรงบันดาลใจ (Passion) ให้รักการเรียนรู้ ด้วยการนำตนเองไปอยู่ท่ามกลางคนเก่ง คนที่หมั่นขยันหาความรู้อยู่ตลอดเวลา เพื่อจุดประกายให้กระหายการเรียนรู้ และได้เห็นมุมมองที่อาจไม่เคยเห็นมาก่อน (3) เรียนรู้ด้วยการลงมือทำ (Active Learning) ทำให้เกิดการเรียนรู้มากกว่านั่งฟังหรือการท่องจำ ซึ่งการเรียนรู้แบบนี้ได้ใช้ทั้งกระบวนการคิดและลงมือทำเพื่อพัฒนาศักยภาพที่แท้จริงสามารถเชื่อมโยงความรู้ที่เคยเรียนรู้มาในอดีต เพื่อมาประยุกต์ต่อยอดในการทำงาน พุดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อื่นซึ่งดีกว่าเก็บเงียบไว้กับตนเอง ทำให้ได้คิดและเกิดกระบวนการเรียนรู้หาคำตอบได้ (4) การเรียนรู้ในแบบของตนเอง (Self-directed learning) ทำให้ตอบโจทย์ชีวิตของตนเองมากที่สุด เพราะเราสามารถกำหนดลำดับ วิธีการเวลา และเป้าหมายการเรียนรู้ของตนเองได้ นอกจากนั้นจะทำให้เรามีอิสระ สามารถเลือกทางเลือกของตนเองตามความชอบการเรียนรู้ที่ต่างกัน (Learning style) และช่วยพัฒนาศักยภาพได้อย่างไม่มีขีดจำกัด และ (5) การกระตุ้นตนเองเพื่อสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ โดยไม่จำเป็นต้องอยู่ในห้องเรียนเท่านั้น ผู้เรียนกระตุ้นและผลักดันให้ตนเองให้ไปอยู่ในที่ ๆ ทำให้เกิดการเรียนรู้ใหม่ ๆ เพราะโลกเปิดกว้างมาก ทำให้โอกาสในการหาความรู้เพิ่มขึ้นอีกด้วย เช่น การเรียนรู้ทางออนไลน์ หรือแม้แต่การเข้าร่วมงานประชุมเสวนาก็สามารถทำให้เกิดการเรียนรู้ได้

จากรายงานของ UNESCO Institute for Education (2001) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ดังนี้ (1) เป็นนักสำรวจที่มีความกระตือรือร้นและมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (2) เป็นบุคคลซึ่งสามารถสะท้อนประสบการณ์ที่คิดในชีวิต (3) เป็นผู้ที่ให้ความปรารถนาของตนเองประสบความสำเร็จ และ (4) เป็นผู้บูรณาการเรียนรู้ และสอดคล้องกับการศึกษาขั้นพื้นฐานของเด็กไทยที่พึงประสงค์ในสังคมด้านคุณลักษณะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียน (Office of the Basic Education Commission, 2004) ซึ่งมีลักษณะนิสัยและความประพฤติที่ประกอบด้วย ความใฝ่รู้ใฝ่เรียน กล้าคิดกล้าแสดงออกในสิ่งที่ถูกต้อง มีความรับผิดชอบ มีวินัยต่อตนเอง รู้จักบังคับตนเอง พึ่งพาตนเองได้ รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีความเชื่อมั่นในตนเอง รักการอ่าน มีวิจารณญาณในการตัดสินใจ และมี

เหตุผล ซึ่งจากที่กล่าวมานี้เห็นได้ว่าการเรียนรู้ตลอดชีวิตไม่มีวันสิ้นสุด และสามารถพัฒนาให้แต่ละคนมีคุณลักษณะเป็นผู้ใฝ่รู้ใฝ่เรียนได้ แม้จะอยู่ในท่ามกลางสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

ดังนั้น การทำความเข้าใจและพัฒนาตนเองให้เป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตจึงเป็นทักษะสำคัญ ซึ่งทุกคนควรได้รับการเรียนรู้และพัฒนาทั้งในด้านการคิดเพื่อการเติบโต (Growth mindset) การรู้คุณค่าของการเรียนรู้อย่างมีความหมาย (Meaningful Learning) และการเห็นความสำคัญของการเรียนรู้ว่ามีผลต่อตนเองสามารถเรียนรู้ด้วยการชี้นำตนเอง (Self-directed learning) ได้ ซึ่งในบทความนี้จะกล่าวถึงทฤษฎีที่เกี่ยวข้องดังกล่าวเพื่อนำไปสู่การประยุกต์ใช้และเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของคนไทยในยุคปกติใหม่ต่อไป

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับจิตวิทยาการเรียนรู้ตลอดชีวิต

หากกล่าวถึงคำว่า จิตวิทยาการเรียนรู้ตลอดชีวิต ถือว่าเป็นก้าวใหม่ของความพร้อมทางการเรียนรู้ที่สามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างถาวรหรือตลอดชีวิต และเป็นทิศทางการพัฒนาและการสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ในรูปแบบใหม่ที่ช่วยให้เกิดประโยชน์ต่อผู้เรียนรู้ ช่วยให้ผู้เรียนรู้จักวิธีดำเนินชีวิตอย่างเป็นสุข ปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมและสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคปกติใหม่ (New normal) จึงควรทำความเข้าใจแนวคิดต่าง ๆ ที่ส่งผลให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

แนวคิดกระบวนการทางความคิดเพื่อการเติบโต (Growth mindset)

แนวคิด Growth mindset นี้มีความเชื่อที่มีต่อตนเองว่าศักยภาพสามารถพัฒนาได้ด้วยการเรียนรู้และมีความมุ่งมั่นพยายาม ซึ่งความหมายของ Growth mindset คือ ความเชื่อที่มีต่อตนเองว่าความสามารถของตนเองไม่มีขอบเขตจำกัด สามารถสั่งสมและพัฒนาได้ด้วยความมุ่งมั่นพยายาม ความฉลาดสามารถพัฒนาได้ คนที่มี Growth mindset จะพัฒนาความสามารถด้านต่าง ๆ ให้ดีขึ้นได้โดยใช้การฝึกหัด สั่งสมประสบการณ์ ใช้กระบวนการเรียนรู้ไปสู่การประสบความสำเร็จ (Dweck, 2012)

Growth mindset มีความสำคัญคือ ทำให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้และแสวงหาสิ่งใหม่ที่ดีกว่าเดิมอยู่เสมอ (Mueller, & Dweck, 1998) อีกทั้งมีอิทธิพลต่อแรงจูงใจภายใน (Inner motivation) ของผู้เรียน รวมถึงมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมความมุ่งมั่นพยายามและการพึ่งพาตนเองทางการเรียนรู้ของผู้เรียน (Grant, & Dweck, 2003) และยังส่งผลต่อการมีเป้าหมายในการเรียนรู้ของผู้เรียน ตลอดจนมีความสัมพันธ์กับผลการเรียนรู้ของผู้เรียน และพฤติกรรมที่ส่งผลดีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และพฤติกรรมความยึดมั่นผูกพันอยู่กับการเรียนรู้ ประารถานาที่จะประสบความสำเร็จ และเกิดความมุ่งมั่นพยายามในการเรียนรู้สิ่งที่ท้าทาย (Weiss & Fortus, 2013)

ผู้เรียนที่มี Growth mindset มีคุณลักษณะหลายประการที่เอื้อต่อการเรียนรู้ (Dweck, 2006) ได้แก่ การมองตนเองในด้านบวก เชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง มองการเรียนรู้สิ่งใหม่ว่าเป็นโอกาสการพัฒนา เรียนรู้สิ่งใหม่อย่างสม่ำเสมอ มุ่งมั่นและพยายามในการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับบุคคลอื่น ใช้กระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลายและยืดหยุ่น สะท้อนคิดเพื่อนำไปสู่การปรับปรุงและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง และนำบุคคลอื่นให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนา โดยการสร้างความตระหนักรู้ให้ตนเองเกิดการพัฒนา Growth mindset อย่างต่อเนื่อง (Blackburn, 2015) โดยมีแนวทางดังต่อไปนี้ (1) การทำให้เกิดการรับรู้ว่าเป็นเจ้าของการเรียนรู้เหล่านั้น (2) ให้ความสำคัญกับกระบวนการเรียนรู้ที่นำไปสู่เป้าหมายของการเรียนรู้ (3) มุ่งเน้นการเรียนรู้แบบรู้จริง (Mastery learning) (4)

เสริมสร้างความมุ่งมั่นพยายาม ความอดทน การมีวินัยในตนเอง (5) ส่งเสริมให้เกิดการช่วยเหลือตนเองในกระบวนการเรียนรู้ และ (6) เปิดโอกาสให้เกิดความสำเร็จในการเรียนรู้ที่หลากหลาย ตามระดับความสามารถของตนเอง

จากงานวิจัยของกุกซูมา ยุกซู (Yokchoo, 2018) ศึกษาเรื่อง การศึกษาและเสริมสร้างกรอบคิดของงานของนักศึกษาวิชาชีพครู ได้ศึกษากรอบคิดของงาน (growth mindset) ของครูในบริบทสังคมไทย แบ่งออกเป็น 2 ด้าน คือ ด้านความเชื่อในศักยภาพทางปัญญาและความสามารถของตนเอง ประกอบด้วย 5 คุณลักษณะ ได้แก่ 1) การเข้าใจและยอมรับในตนเอง 2) ความเชื่อในศักยภาพของตนเอง 3) การกำหนดเป้าหมายเพื่อผู้เรียน 4) การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ และ 5) คุณลักษณะความเป็นครู และอีกด้านคือความเชื่อในศักยภาพทางปัญญาและความสามารถของผู้เรียน ประกอบด้วย 2 คุณลักษณะ ได้แก่ 1) ความเชื่อในคุณค่าของมนุษย์ และ 2) ความเชื่อในศักยภาพของผู้เรียน พบว่า การที่ครูได้รับการเสริมสร้าง growth mindset ส่งผลให้ครูเชื่อมั่นในศักยภาพและความสามารถทางปัญญาของตนเอง ยอมรับและตระหนักรู้ในตนเอง และมีความเชื่อว่าศักยภาพทางปัญญาสามารถพัฒนาได้ ส่งผลให้สามารถกำหนดเป้าหมายเพื่อให้ผู้เรียน มีทักษะการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ อีกทั้งครูพยายามเปิดรับและทำความเข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคล พยายามค้นหาข้อดีที่มีในตัวผู้เรียน สร้างบรรยากาศที่อบอุ่นและปลอดภัยให้เกิดขึ้นเป็นวัฒนธรรมการเรียนรู้ในห้องเรียน และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนกล้าแสดงความคิดเห็นโดยไม่ต้องกลัวการถูกตัดสินและตีตราจากครูและเพื่อนร่วมชั้น ซึ่งจากผลการวิจัยนี้ทำให้เห็นได้ว่าการส่งเสริมให้ครูมี growth mindset นั้นส่งผลดีต่อการพัฒนาเด็กนักเรียนให้พัฒนาตนเองสู่การเห็นคุณค่าของการเรียนรู้ตลอดชีวิต และยังมีส่วนวิจัยสนับสนุนการพัฒนา growth mindset (Hwang & Lee, 2018) ได้ศึกษาอิทธิพลของตัวแปรส่งผ่านวิธีคิดแบบเติบโต (growth mindset) ที่มีผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกับการเห็นคุณค่าในตนเอง (Self-esteem) ซึ่งจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเยาวชนชาวเกาหลีจำนวน 350 คน พบว่า ระดับวิธีคิดแบบเติบโต ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และการเห็นคุณค่าในตนเอง มีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยกลุ่มเยาวชนที่มีระดับวิธีคิดแบบเติบโตและการเห็นคุณค่าในตนเองสูง และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงตามไปด้วย ซึ่งตัวแปรวิธีคิดแบบเติบโตจะทำหน้าที่เป็นตัวแปรส่งผ่านอิทธิพลจากการเห็นคุณค่าในตนเองไปสู่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ซึ่งจากสองงานวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่าการเสริมสร้าง growth mindset ล้วนส่งผลกระทบบนทางที่ดีต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ดังนั้น จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าคนที่มี Growth Mindset คือคนที่พร้อมที่จะเรียนรู้และปรับตัวในทุกสถานการณ์ และคิดอยู่เสมอว่าความสามารถของตนเองสามารถพัฒนาได้ แม้ไม่เก่งก็ฝึกได้มากขึ้นไปอีก ผ่านการทำงานหนัก การเรียนรู้ การลองทำสิ่งใหม่ ๆ ซึ่งเป็นส่วนเริ่มต้นของการมุ่งมั่นและเชื่อว่าตนเองมีความสามารถในการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต โดยเฉพาะในสถานการณ์ที่มีโรคระบาดที่ผ่านมา ผู้ที่มี Growth Mindset จะไม่ย่อท้อต่อการเผชิญปัญหา และพยายามมองหาทางแก้ไขปัญหาลงมือลงมือด้วยตัวเองต่าง ๆ และเมื่อปัญหาลดลงสู่ยุคปกติใหม่ก็จะมองว่าความสำเร็จในการจัดการปัญหาด้วยตนเองที่ผ่านมาคือหนทางการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ซึ่งสอดคล้องกับการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตที่มี Growth Mindset ที่ดี

ทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีความหมาย (Meaningful Learning)

ความสำคัญของการเรียนรู้ที่มีความเข้าใจ และมีความหมายการเรียนรู้เกิดขึ้นเมื่อผู้เรียนได้เรียนรวมหรือเชื่อมโยงสิ่งที่เรียนรู้ใหม่หรือข้อมูลใหม่ซึ่งอาจจะเป็นความคิดรวบยอด (Concept) หรือความรู้ที่ได้รับใหม่ในโครงสร้างสติปัญญาและความรู้เดิมที่อยู่ในสมองของผู้เรียนอยู่แล้ว ซึ่งทฤษฎีนี้เรียกว่า "Subsumption Theory" โดย Ausubel

(2000) ได้ให้ความหมายการเรียนรู้ที่มีความหมาย (Meaningful learning) ว่าเป็นการเรียนรู้ที่มาจากการได้รับการอธิบายสิ่งที่จะต้องเรียนรู้ให้ทราบด้วยความเข้าใจ โดยผู้เรียนเห็นความสัมพันธ์ของสิ่งที่เรีนิรู้กับโครงสร้างของสิ่งที่เรีนิรู้ในอดีตที่เก็บไว้ในความทรงจำ และจะสามารถนำมาใช้ในอนาคต ซึ่งทำให้การเรียนรู้จะมีความหมายแก่ผู้เรีนิหากการเรียนรู้นั้นสามารถเชื่อมโยงกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่เรีนิมาก่อน

การนำใช้ทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีความหมายนี้มาพัฒนาให้เป็นผู้เรีนิรู้ตลอดชีวิตนั้นสามารถทำได้ดังนี้ (Ausubel, 2000) (1) การเห็นคุณค่าของสิ่งที่ได้เรีนิรู้ ผู้เรีนิรู้ควรจัดระเบียบเนื้อหาหรือสิ่งที่ต้องการเรีนิรู้ออกเป็นประเด็นต่าง ๆ เพื่อให้สามารถแยกแยะความแตกต่างจากข้อมูลอื่นที่มีอยู่ทั้งหมด และสามารถเชื่อมโยงกับสิ่งที่เคยเรีนิรู้มาก่อนได้ (2) ส่งเสริมให้ผู้เรีนิรู้ประยุกต์กับความรู้เดิม เพื่อเชื่อมโยงแนวคิดใหม่ที่เพิ่งเรีนิรู้เข้ากับโครงสร้างความรู้ความเข้าใจที่มีอยู่ เกิดการเปรียบเทียบและจัดการข้อมูลให้สามารถใช้ข้อมูลที่ได้เรีนิรู้ไปแล้วปรับปรุงความเข้าใจและการเก็บรักษาความรู้ไว้ได้ (3) รวมประสบการณ์จากกิจกรรมที่ค้นพบเพื่อช่วยให้ผู้เรีนิรู้เข้าใจว่าจะสามารถนำข้อมูลไปใช้ในสถานการณ์และบริบทต่าง ๆ ได้อย่างไร และใช้แก้ปัญหาในชีวิตจริงได้อย่างไร และ (4) ทำให้การเรียนรู้มีความหมายต่อตนเอง

ดังนั้นการเรียนรู้ตามทฤษฎี Subsumption Theory จะช่วยให้ผู้เรีนิรู้เกิดความสามารถสร้างความเชื่อมโยงระหว่างสิ่งใหม่ที่เรีนิรู้กับสิ่งที่เรีนิรู้แล้วภายในโครงสร้างทางปัญญาจนเกิดเป็นความทรงจำ ซึ่งอาจต้องใช้หลักการเรีนิรู้แบบท่องจำร่วมด้วย แต่เป้าหมายหลักคือการสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีความหมาย และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตได้ต่อไป เนื่องจากการเรีนิรู้นั้นความรู้บางเรื่องสามารถนำมาใช้ได้ทันที และยังมีความรู้บางเรื่องที่ผู้เรีนิรู้สามารถเก็บสะสมความรู้ไว้เพื่อใช้ในสถานการณ์ที่เหมาะสมใช้ ที่ผ่านมามีหลายคนได้เรีนิรู้การปรับตัวในช่วงสถานการณ์ที่มีโรคระบาด มีแหล่งความรู้ในการดูแลตนเองและการพัฒนาตนเองเกิดขึ้นมาก บางคนถือโอกาสที่ตนเองมีเวลามากขึ้นจากการได้อยู่บ้านใช้ในการเรีนิรู้ในสิ่งที่ตนเองต้องการเรีนิมานาน ผ่านหลักสูตรออนไลน์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นใหม่ เช่น การเรีนิภาษาต่างประเทศที่ตนเองสนใจ แม้ว่าเป้าหมายของการเรีนิอาจจะไม่ได้นำมาใช้ทันที เป็นเพียงการเรีนิรู้เพื่อตอบสนองความต้องการของตนเอง แต่เมื่อเรีนิผ่านไปก็สร้างความภูมิใจให้ตนเองได้ หรือบางคนอาจได้มีโอกาสใช้ทักษะใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นเป็นช่องทางในการทำงานต่อไป ซึ่งหลักสูตรการเรีนิรู้ออนไลน์ไม่เพียงแต่เปิดโอกาสให้ผู้คนทั่วโลกสามารถเรีนิรู้และพัฒนาความรู้ใหม่ ๆ บนโลกออนไลน์เท่านั้น แต่ยังสามารช่วยให้ผู้เรีนิรู้สามารถพัฒนาความสามารถในการจัดการเวลา และวิเคราะห์และประเมินความคืบหน้าของตนเองในการเรีนิรู้ ลดช่องว่างในการเข้าถึงการศึกษา มีความหลากหลายของบทเรีนิ และเป็นวิธีการเรีนิรู้ที่น่าสนใจและทันสมัยที่สุดในปัจจุบัน ซึ่งกระตุ้นให้ผู้คนเห็นคุณค่าของการเรีนิรู้ตลอดชีวิตได้

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการเรียนรู้ที่มีความหมาย (Meaningful learning) มีตัวอย่างงานวิจัยเรื่อง ผลของรูปแบบเรีนิรู้แบบนำความสุขสู่ผู้เรีนิ ที่มีต่อพฤติกรรมการเรีนิรู้ด้านพุทธิพิสัยตามแนวคิดของบลูม ในรายวิชากายวิภาคศาสตร์และสรีรวิทยา ของ วัลลภา วาสนาสมปอง (Wassanasompong, 2020) ได้สร้างรูปแบบเรีนิรู้แบบนำความสุขสู่ผู้เรีนิ โดยการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ลักษณะการเรียนรู้เชิงรุก active learning ในรายวิชากายวิภาคศาสตร์และสรีรวิทยา ซึ่งเป็นการบูรณาการระหว่างการเรีนิรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) การเรีนิรู้แบบเกม (Game based learning) และการเรีนิรู้ที่มีความหมายด้วยเทคนิคผังกราฟิก (Meaningful learning : Graphic organizer) เพื่อให้ผู้เรีนิรู้ที่มีความสามารถแตกต่างกันได้ทำงานร่วมกัน ทุกคนยอมรับฟังความเห็นซึ่งกันและกันทำให้มีการเรีนิรู้ที่ไม่น่าเบื่อและรวดเร็ว และเกิดจากความรู้ที่ผู้เรีนิมีอยู่และได้ความรู้ใหม่ ๆ จากเพื่อนในห้องหรือภายในกลุ่ม ผู้เรีนิเกิดความรู้สึกสนใจในเนื้อหาสามารถเชื่อมโยงเนื้อหา หรือความคิดรวบยอด อีกทั้งผังกราฟิกยัง

เป็นเครื่องมือในการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ด้วย การให้ผู้เรียนสรุปสิ่งที่เรียนออกมาในรูปแบบที่เป็นผังกราฟฟิก เพื่อเป็นการแสดงให้เห็นถึงความเข้าใจในเนื้อหาสาระที่ได้เรียนไปนั้นและยังเป็นการพัฒนาการคิดในระดับสูงช่วยฝึกให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ ทำให้เกิดความเข้าใจอย่างแท้จริง และการได้เห็นได้วาดภาพเพื่อให้นำเสนอข้อมูลนับเป็นสิ่งที่ช่วยให้ผู้เรียนจำเนื้อหาได้คงทน ซึ่งจะสามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนได้ โดยผลการถอดบทเรียนจากประสบการณ์การเรียนรู้เป็นผลการวิจัยเชิงคุณภาพพบว่า ผู้เรียนเกิดความสุขสนุกสนานในการเรียน การได้เล่นเกมและทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อน ๆ ช่วยให้เกิดความเข้าใจเนื้อหาได้ดีทำให้รู้สึกชอบเรียนวิชานี้มากขึ้น มีการแบ่งหน้าที่และแลกเปลี่ยนความรู้กัน และทำให้รู้จักเพื่อนต่างสาขามากขึ้น และประโยชน์ของการเขียนแผนภาพ ช่วยให้เกิดการจดจำได้ง่ายขึ้น สามารถจำแบบภาพรวมได้เพราะเนื้อหามีความชัดเจนในการทำ ความเข้าใจ

แนวคิดการเรียนรู้ด้วยการชี้นำตนเอง (Self-directed learning)

ในการเรียนรู้ตลอดชีวิตนั้น ผู้เรียนจะต้องเห็นความสำคัญของการเรียนรู้ว่ามีผลต่อตนเอง สามารถช่วยพัฒนาให้ตนเองดีขึ้น การเรียนรู้ไม่ควรเกิดการแทรกแซงหรือถูกควบคุมกระบวนการของการเรียนรู้ การเรียนรู้ด้วยการชี้นำตนเอง หรือ Self-directed Learning เป็นแนวคิดที่ได้รับความนิยมอย่างมาก เพราะเป็นการเรียนรู้ที่มีความเป็นอิสระส่วนบุคคล ผู้เรียนต้องมีความรับผิดชอบตนเองในการเรียนรู้ ซึ่งจะสามารถเรียนรู้ได้ดีกว่าผู้เรียนที่เรียนโดยการชี้นำจากผู้อื่น และถือว่าประสบการณ์ของผู้เรียนเป็นหัวใจสำคัญในการเรียนรู้ให้ประสบความสำเร็จ

แนวคิดการเรียนรู้แบบชี้นำตนเองนี้ Knowles (1984) นักการศึกษาผู้ใหญ่ได้กล่าวไว้ว่าเป็นแนวคิดของการเรียนรู้ที่อยู่คู่กับผู้เรียนวัยผู้ใหญ่ และเกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต ทำให้มนุษย์อยู่รอดในทุกสภาพแวดล้อม เพราะสังคมมีความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นเสมอ มนุษย์จึงจำเป็นต้องมีการเรียนรู้ตลอดเวลา ซึ่งความสำคัญของการเรียนรู้แบบชี้นำตนเอง สามารถอธิบายเป็นข้อ ๆ ได้ดังนี้ (1) ผู้เรียนเป็นผู้ริเริ่มการเรียนรู้ ทำให้มีเป้าหมาย มีแรงจูงใจสูง เป็นการเรียนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รู้จักวิธีการเรียนด้วยตนเอง และผู้เรียนมักจะนำผลที่ได้จากการเรียนรู้ไปใช้ประโยชน์ได้คุ้มค่าและยาวนานกว่าผู้เรียนที่รอรับคำสอนอย่างเดียว (2) เป็นวิธีการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสภาพและกระบวนการพัฒนาการทางจิตวิทยาและกระบวนการทางธรรมชาติ เพราะมนุษย์เกิดมาช่วยตนเองไม่ได้ ต้องพึ่งพาพ่อแม่และอาศัยคนอื่นตลอดเวลา เมื่อเติบโตขึ้นจึงค่อย ๆ พัฒนาดตนเองไปสู่ความเป็นอิสระ มีความรับผิดชอบในชีวิตของตนเอง ไม่พึ่งคนอื่น การพัฒนาเป็นไปในสภาพที่เพิ่มความเป็นตัวของตนเอง และชี้นำตนเองได้มากขึ้น (3) ความรู้ในอดีตจะล้าสมัย ด้วยเหตุนี้จุดมุ่งหมายของการศึกษาจึงจำเป็นต้องเน้นในเรื่องการพัฒนาทักษะของการแสวงหาความรู้ใหม่ รู้จักการเรียนรู้เพื่อว่าผู้เรียนจะได้รับความรู้ที่เป็นปัจจุบัน และยังจะต้องมีทักษะและความสามารถที่จะแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ สำหรับอนาคตอีกด้วย (4) การพัฒนาทางการศึกษา มีหลักสูตรใหม่การเรียนเปิดกว้างแบบไร้พรมแดน มีศูนย์บริการทางวิชาการ เช่น ศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเองที่จัดในสถาบันต่าง ๆ เป็นโปรแกรมการศึกษาอย่างอิสระที่จัดให้แก่บุคคลทั่วไป รูปแบบของการศึกษาจึงเป็นความรับผิดชอบให้ผู้เรียนต้องเรียนด้วยตนเอง (5) เป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อความอยู่รอดของชีวิตทั้งในปัจจุบันและอนาคต ช่วยให้เกิดการยอมรับสภาพความแตกต่างของแต่ละบุคคล เคารพในศักยภาพของผู้เรียนแต่ละบุคคล และเป็นการเรียนรู้ที่สนองต่อความต้องการและความสนใจของผู้เรียน โดยยอมรับว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถที่จะเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเองได้ เพื่อที่จะให้ตนเองสามารถดำรงอยู่ในสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีความสุข จึงต้องเป็นกระบวนการเรียนที่ต่อเนื่องตลอดชีวิต ดังนั้นการสร้างนิสัยและความสามารถในการแสวงหาความรู้การมีวิสัยทัศน์สู่อนาคต การรู้ความ

ต้องการของตนเอง และการเรียนรู้ในตัวผู้อื่น จะช่วยให้ผู้เรียนมีความยืดหยุ่น มีความริเริ่มสร้างสรรค์มีแรงจูงใจสูง ในการพัฒนาอุปสรรคสูง และสามารถนำผลการเรียนรู้ไปใช้ประโยชน์ในชีวิตได้อย่างยั่งยืน (Suwanpitak, 2000) ซึ่งเป็นลักษณะที่สอดคล้องกับพัฒนาการใหม่ ๆ ทางการศึกษา เช่น หลักสูตรห้องเรียนแบบเปิด ศูนย์บริการวิชาการ การศึกษาอย่างอิสระ มหาวิทยาลัยเปิด ซึ่งล้วนเน้นให้ผู้เรียนรับผิดชอบการเรียนรู้เอง ดังนั้นการเรียนรู้ด้วยการชี้นำตนเอง จึงเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ต่อเนื่องตลอดชีวิต (Sakcharoen, 2015)

ดังตัวอย่างงานวิจัยเรื่อง การพัฒนาบทเรียนแสงสว่างบนเว็บผ่านสื่อสังคมออนไลน์ที่มีประสิทธิภาพ เพื่อสร้างเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ การคิดเชิงประเมิน และพฤติกรรมการเรียนรู้แบบนำตนเองของนักศึกษาครู ของวราพันธ์ อิศรปริดา (Isarapreeda, 2019) ได้พัฒนาบทเรียนแสงสว่างบนเว็บผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ในวิชาการสื่อสารข้อมูลและเครือข่ายคอมพิวเตอร์ในสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ของเมกยูแกนส์ และเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การคิดวิเคราะห์ การคิดเชิงประเมิน และพฤติกรรมการเรียนรู้แบบนำตนเองของนักศึกษาที่เรียนด้วยบทเรียนแสงสว่างบนเว็บผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน และระหว่างกลุ่มที่เรียนด้วยบทเรียนแสงสว่างบนเว็บผ่านสื่อสังคมออนไลน์ กับกลุ่มที่เรียนจากการเรียนการสอนแบบปกติ พบว่า นักศึกษา 2 กลุ่มที่ได้รับการสอบวัดก่อนและหลังเรียน และเรียนเนื้อหาเดียวกันเป็นเวลา 8 สัปดาห์ มีคะแนนเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะการคิดวิเคราะห์ การคิดเชิงประเมิน และพฤติกรรมการเรียนรู้แบบนำตนเองของนักศึกษาที่เรียนด้วยบทเรียนแสงสว่างบนเว็บผ่านสื่อสังคมออนไลน์ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะการคิดวิเคราะห์ การคิดเชิงประเมิน และพฤติกรรมการเรียนรู้แบบนำตนเองของนักศึกษาที่เรียนด้วยบทเรียนแสงสว่างบนเว็บผ่านสื่อสังคมออนไลน์สูงกว่าของนักศึกษากลุ่มที่เรียนด้วยการเรียนการสอนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติรวมทั้งนักศึกษากลุ่มที่เรียนด้วยบทเรียนแสงสว่างบนเว็บผ่านสื่อสังคมออนไลน์ มีความพึงพอใจต่อบทเรียนโดยรวมในระดับมาก ซึ่งการเรียนด้วยบทเรียนแสงสว่างบนเว็บผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองได้ตลอดเวลาตามความต้องการ ใช้เทคโนโลยีมาช่วยในการจัดการเรียนการสอน ผู้เรียนสามารถมีปฏิสัมพันธ์กับผู้สอนและเพื่อน ๆ ได้ในเวลาที่แตกต่างกัน และเมื่อพิจารณากิจกรรมการเรียนรู้แสงสว่างบนเว็บแล้ว ก็จะเห็นว่ามีส่วนเอื้อต่อการเรียนรู้แบบนำตนเองอย่างมาก เพราะในการเรียนรู้แบบนำตนเองนั้น ผู้เรียนสามารถเริ่มด้วยการวิเคราะห์สภาพความพร้อมของตนเอง (Being Ready to Learn) สามารถกำหนดเป้าหมายในการเรียนของตนเอง (Setting Learning Goals) มีความยืดหยุ่นผูกพันในกระบวนการเรียนรู้ (Engaging in Learning Process) และมีการประเมินผลการเรียนรู้ของตนเอง (Evaluating Learning)

ดังนั้น ในยุคปกติใหม่ที่มีการเกิดการเรียนรู้ในรูปแบบใหม่ ๆ มากมาย โดยไม่จำกัดว่าจะต้องเข้าเรียนในชั้นเรียนเท่านั้น ทำให้ผู้เรียนมีทางเลือกมากขึ้น ในวัยทำงานก็สามารถหาคอร์สเรียนเพื่อพัฒนาศักยภาพของตนเองในการทำงาน มีการ Up-Skill หรือ Re-Skill ตนเองได้ทั้งหลักสูตรที่มีทั้งฟรีและหลักสูตรที่จ่ายเงินเพื่อให้ได้รับใบรับรองการผ่านหลักสูตร ซึ่งนับว่าเป็นทางเลือกที่ผู้เรียนสามารถวางแผนการเรียนรู้ได้ด้วยตนเองตามหลักการของแนวคิด Self-Directed Learning เลือกเรียนในสิ่งที่สนใจ เลือกเวลาการเรียนรู้ได้ ไม่จำกัดสถานที่การเรียนรู้ ทุกคนมีอิสระจากการเรียนรู้โดยชี้นำตนเองได้ตามความต้องการ ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างมากสำหรับผู้เรียนตลอดชีวิต

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของคนไทยในยุคปกติใหม่

ตั้งแต่ช่วงต้นปี พ.ศ. 2563 จนถึงปัจจุบัน เป็นปีที่เกิดโรคระบาดโควิด-19 และยังคงต้องเฝ้าระวังอย่างต่อเนื่อง ทำให้การดำเนินชีวิตของทุกคนบนโลกมีความเปลี่ยนแปลงอย่างมาก รวมทั้งการศึกษาของเด็กนักเรียนในทุกระดับชั้น เนื่องจากจำเป็นต้องรักษาระยะห่างระหว่างกันเพื่อป้องกันการติดเชื้อ รูปแบบการเรียนจึงถูกกำหนดให้ใช้การเรียนผ่านระบบออนไลน์ ลดการเข้าสถานศึกษา ทำให้การปรับตัวสู่ยุคปกติใหม่ (New Normal) ถูกกล่าวถึงมาตลอดเวลาที่มีการระบาดของโรค การเปลี่ยนแปลงทางด้านการศึกษาที่กล่าวถึงนี้ ทำให้ครูได้นำเครื่องมือสื่อเทคโนโลยีต่าง ๆ มาช่วยในการออกแบบวิธีการสอน กิจกรรมต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับผู้เรียนออนไลน์ ทักษะที่ช่วยส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตเริ่มมีบทบาทอย่างชัดเจนมากขึ้น ซึ่งผลจากโควิด-19 ส่งผลกระทบกับการศึกษาทุกระดับที่จำเป็นต้องปรับตัว และปรับรูปแบบการเรียนรู้ในทุกช่วงวัย

จากงานวิจัยของ ชูศักดิ์ เอื้องโชคชัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตามอัธยาศัยเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับเยาวชน (Ueangchokchai, 2015) พบว่า การเสริมสร้างคุณลักษณะการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับเยาวชน สามารถจำแนกออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ (1) คุณลักษณะด้านนิสัยและพฤติกรรม ประกอบด้วย พฤติกรรมความใฝ่รู้ใฝ่เรียน พฤติกรรมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง และพฤติกรรมการสะท้อนผลการเรียนรู้ (2) คุณลักษณะด้านเจตคติ ประกอบด้วย การมองเห็นคุณค่าในตนเอง การมองเห็นคุณค่าของบุคคลรอบข้าง การมองเห็นคุณค่าของการเรียนรู้ และการมองเห็นคุณค่าของสิ่งแวดล้อม (3) คุณลักษณะด้านทักษะ ประกอบด้วย ทักษะการคิด ทักษะการสื่อสาร ทักษะการบูรณาการความรู้ ทักษะการจัดการ ทักษะทางสังคม ทักษะทางอาชีพ และทักษะสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ และ (4) คุณลักษณะด้านความรู้ ประกอบด้วย ความรู้ด้านประสบการณ์ ความรู้ด้านสังคม ความรู้ด้านวิชาการ ความรู้ด้านอาชีพ และความรู้ด้านสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งทั้ง 4 คุณลักษณะข้างต้น หากได้รับการส่งเสริมทักษะต่าง ๆ แล้ว สามารถนำมาประยุกต์ใช้ช่วยเหลือผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ในยุคปกติใหม่ได้

การพัฒนาคูณลักษณะอันพึงประสงค์ผู้เรียนในยุคปกติใหม่ สามารถทำได้ดังนี้ (Robin, F., 2017)

- 1) ผู้เรียนต้องรู้ความสนใจของตนเอง ทุกคนสามารถเรียนรู้ทักษะใหม่ ๆ ได้ตามความสนใจที่จะเรียนรู้ และหมั่นติดตามความน่าสนใจใหม่ ๆ เพื่อช่วยพัฒนาตนเองให้กลายเป็นมืออาชีพที่มีความกระตือรือร้นและรอบรู้มากขึ้น
- 2) รับทราบรูปแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับตนเอง เพราะแต่ละคนมีวิธีการเรียนรู้สิ่งใหม่เป็นของตนเอง ตัวอย่างเช่น บางคนเรียนรู้ได้ดีที่สุดโดยการอ่าน การเขียน การฟัง หรือโดยการลงมือปฏิบัติ ดังนั้นควรเลือกแหล่งข้อมูลการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ตอบสนองรูปแบบการเรียนรู้และความชอบที่ดีที่สุดของตน
- 3) ตั้งเป้าหมาย มุ่งมั่นในการเรียนรู้ด้วยการตั้งเป้าหมายที่ชัดเจนสำหรับสิ่งที่ต้องการเรียนรู้ พร้อมทั้งวางแผนที่จะดำเนินการอย่างไร จะใช้เวลานานแค่ไหน และให้รางวัลตนเองอย่างไรเมื่อทำสำเร็จ
- 4) พัฒนานิสัยการอ่านที่ดี โดยการหาอ่านหรือฟังบทความเล่าเรื่องที่ตนเองสนใจ เพราะนิสัยรักการอ่านจะช่วยเปิดการผจญภัยและการสำรวจใหม่ ๆ ในวัฒนธรรมอื่น ๆ และประสบการณ์ทางโลก
- 5) การแสวงหาทรัพยากรค้นหาข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับโอกาสในการเรียนรู้ทางออนไลน์ ในห้องสมุดใกล้บ้าน หรือที่วิทยาลัยและมหาวิทยาลัยในพื้นที่ เพื่อเปิดโอกาสการศึกษาต่อเนื่องที่สนุกสนานและให้ความรู้
- 6) เข้าร่วมกลุ่มผู้เรียนที่มีความคิดเหมือนกัน ซึ่งอาจเป็นกลุ่มเพจต่าง ๆ clubhouse หรือสถานที่ที่ทำให้ค้นพบสิ่งที่ตนเองสนใจ และได้พบคนอื่น ๆ ที่ชอบประสบการณ์แบบเดียวกัน

7) มีส่วนร่วมในกิจกรรมอาสาสมัครในชุมชน เพื่อช่วยพบบปะผู้คน เรียนรู้เกี่ยวกับโอกาสต่าง ๆ และให้บริการแก่ผู้อื่นที่ต้องการความช่วยเหลือ แต่ต้องป้องกันตนเองจากแหล่งที่ระบาดของโรค

8) แบ่งปันทักษะและความรู้ของตนเอง เช่น การทำอาหาร การวาดภาพ การเล่นดนตรี เพื่อถ่ายทอดความเชี่ยวชาญของตนเองกับผู้อื่น เพราะการสื่อสารความคิดกับผู้อื่นช่วยเสริมสร้างความรู้นั้นในสมองได้

9) เรียนหลักสูตรออนไลน์ หรือเข้าร่วมการเสวนาวิชาการ ซึ่งในปัจจุบันมีให้เรียนรู้ทั้งหลักสูตรในประเทศและต่างประเทศ โดยคัดเลือกจากความสนใจและเหมาะสมกับงบประมาณและตารางเวลาของตนเอง

10) กระตุ้นความอยากรู้อยากเห็นในการเรียนรู้ โดยคงความกระฉับกระเฉงและอยากรู้อยากเห็นในจิตใจร่างกาย และจิตวิญญาณ เพื่อสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ดังนั้น คุณลักษณะของผู้เรียนที่จำเป็นต้องมีในยุคปกติใหม่ที่มีความสอดคล้องกับทักษะการเรียนรู้ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรค Covid-19 ควรมีคุณลักษณะดังนี้

1) มีความสามารถในการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง (Self-directed learning) ผู้เรียนควรมีทักษะให้เรียนรู้ด้วยตนเองได้ โดยผู้เรียนสามารถกำหนดความต้องการในการเรียนรู้ จุดมุ่งหมายในการเรียนรู้ที่สามารถปฏิบัติได้จริง วางแผนการเรียนรู้ด้านเนื้อหา กิจกรรม เวลาเรียนที่ต้องการเรียนด้วยตนเองว่าจะเริ่มต้นและสิ้นสุดเมื่อใด เลือกรูปแบบการเรียน สื่อและแหล่งการเรียนรู้ หาผู้ช่วยในการเรียนรู้หรือผู้ร่วมเรียนรู้เพื่อช่วยให้การเรียนรู้ประสบความสำเร็จ และกำหนดวิธีการประเมินผลการเรียนรู้เพื่อตรวจสอบความสำเร็จในการเรียน

2) มีความสามารถในการเข้าถึงเทคโนโลยี การจัดการข้อมูลบนคลาวด์ (cloud) ที่สามารถเรียกใช้ได้ง่าย เชื่อมการทำงานบนสองสถานะทั้งโลกออนไลน์และการเรียนรู้ด้วยกายภาพ การศึกษาวิถีใหม่ (New normal education) เป็นเรื่องปกติของผู้เรียนที่มีทักษะการเรียน การเข้าถึงบทเรียนแบบดิจิทัล การส่งชิ้นงานที่ได้รับมอบหมายผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต มีทักษะการใช้สารสนเทศ การจัดการเรียนรู้ในลักษณะ Learn from Home โดยการใช้ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนจึงขึ้นอยู่กับระบบออนไลน์เป็นสำคัญ

3) มีทักษะการเตรียมพร้อมรับมือกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง ดังคำกล่าวที่ว่า “รู้ก่อน พร้อมกว่า” จากสถานการณ์ปัจจุบันนี้ผู้ที่สามารถวิเคราะห์สถานการณ์และปรับเปลี่ยนตนเองได้รวดเร็วจะสามารถอยู่รอดได้ ผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตจะต้องพัฒนาทักษะ (upskill) และเรียนรู้ทักษะใหม่ (reskill) ปรับวิธีคิด เลิกยึดติดกับการบอกสอนความรู้แบบเดิม ๆ และก้าวทันข้อมูลความรู้ที่หลากหลาย ใช้ทักษะและศักยภาพในการเข้าถึงข้อมูล สังเคราะห์และเลือกรับข้อมูลได้อย่างมีวิจารณญาณเพื่อนำมาปรับใช้ในชีวิตได้

แนวทางการประยุกต์ใช้จิตวิทยาการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของคนไทยในยุคปกติใหม่

แนวทางการสร้างผู้เรียนให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อไปสู่คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของคนไทย ได้มีการอธิบายไว้ดังนี้ (Office of the National Education Commission, 2000)

1) ทำให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีความสุขโดยการจัดให้เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลาไม่ว่าจะในช่วงของการเรียนรู้และภายหลังจากการเรียนรู้เสร็จสิ้นแล้ว บรรยายภาคการเรียนมีความผ่อนคลายเป็นอิสระให้บุคคลมีความรู้สึกเอื้ออาทรต่อกัน ยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่าง เชื่อมมั่นในศักยภาพของกันและกัน อีกทั้งต้องเปิดโอกาสให้แต่ละบุคคลสามารถแสดงศักยภาพและพัฒนาตนเองอย่างเต็มที่ตามแบบฉบับของตนเอง มีการเสริมแรงและสนับสนุนเพื่อให้เกิด

ความสำเร็จซึ่งจะทำให้บุคคลเกิดความสุขกล้าเผชิญกับปัญหากล้าที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ และมีทัศนคติที่ดีต่อตนเองและบุคคลรอบข้าง

2) การเรียนรู้จากการคิดและลงมือปฏิบัติจริงเป็นการแสวงหาความรู้จากแหล่งสื่อและประสบการณ์รอบตัวผ่านการสังเกตคิดพิจารณาวางแผนและปฏิบัติจริงตามแผนที่วางไว้หลังจากนั้นจึงวิเคราะห์สิ่งที่ทำและผลที่เกิดขึ้นปรับปรุงแนวทางปฏิบัติให้เหมาะสมจนเกิดผลตามเป้าหมายแล้วจึงสรุปและสร้างความรู้ให้เป็นความรู้ของตนเองที่สามารถนำไปใช้ได้ในชีวิตจริง

3) การเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่นเป็นการเรียนรู้จากการมีปฏิสัมพันธ์กันของบุคคลทำให้เกิดโอกาสถ่ายทอดแลกเปลี่ยนเรียนรู้ความคิดและประสบการณ์ซึ่งกันและกันซึ่งการเรียนรู้ร่วมกันก่อให้เกิดผลดีหลายประการไม่ว่าจะเป็นด้านเนื้อหาความรู้และการสร้างสรรค์ผลงานที่มีประสิทธิภาพอีกทั้งการเรียนรู้จากแง่มุมประสบการณ์จากผู้อื่นจะทำให้สามารถเลือกสิ่งที่ดีของบุคคลนั้นมาปรับใช้กับตนเองและเลือกมองจุดผิดพลาดของบุคคลเพื่อการปรับปรุงจุดบกพร่องของตนเองซึ่งจะส่งผลให้ใช้ชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

4) การเรียนรู้อย่างเป็นองค์รวมเป็นการเรียนรู้แบบบูรณาการสัมพันธ์เชื่อมโยงต่อเนื่องอย่างกลมกลืนทั้งเนื้อหาวิชาทักษะวิธีการเรียนรู้กิจกรรมประสบการณ์สิ่งแวดล้อมตั้งแต่อดีตปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคตสู่การเรียนรู้ให้เข้าใจอย่างลึกซึ้งชัดเจนมีความหมายนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและช่วยแก้ไขสภาพสังคมได้

5) การเรียนรู้ในกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นการพิจารณาทบทวนสิ่งที่เรียนรู้อุปสรรคเงื่อนไขต่าง ๆ ในการเรียนรู้สิ่งที่ได้ในการเรียนรู้เพื่อสร้างเป็นแนวทางรูปแบบวิธีการที่เหมาะสมกับตนเองในการเรียนรู้และการแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิต

ในยุคปกติใหม่ หรือ New Normal หลังจากวิกฤตโควิด-19 ชี้ให้เห็นว่าทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 มีความสำคัญมาก ทั้งการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ (Adaptability) ความเข้าใจอกเข้าใจผู้อื่น มี global mindset มองตนเองเป็นพลเมืองโลก และมองผู้อื่นด้วยความเชื่อมโยงกันในระดับโลก มีความสามารถในการแก้ไขสถานการณ์เวลาเจอเหตุการณ์ไม่คาดฝัน (Resilient) รวมถึงเรื่องความรู้ (Literacy) ใหม่ ๆ เช่น ทักษะด้านดิจิทัล (Digital literacy) หรือการเงิน (Financial literacy) และทักษะการจัดการตนเอง ภาวะผู้นำ การทำงานร่วมกับผู้อื่น (Achavanuntakul, 2021) ดังนั้น การออกแบบระบบการสอนของไทยที่เอื้อต่อการเปิดพื้นที่ให้คนมีส่วนร่วมมากขึ้น การให้ผู้เรียนเข้ามามีส่วนทำให้การศึกษามีโครงสร้างที่ยืดหยุ่น แต่ยังคงระบบการวัดผลกลางบางอย่างอยู่ด้วย สิ่งสำคัญคือการพัฒนา mindset และทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต (life-long learning) การปรับเปลี่ยนทัศนคติต่อการเรียนรู้ในทุกวัย ใครก็สามารถเข้าถึงการอบรมทักษะใหม่ ๆ (reskill) ได้

ดังนั้น การเสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตจะเน้นการเรียนรู้ที่สร้างให้ผู้เรียนมี Passion ในการเรียน มีความใคร่รู้ และต้องการประสบความสำเร็จผ่านช่องทางที่สอดคล้องกับธรรมชาติของผู้เรียน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนออกแบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง ผู้เรียนรู้ต้องรู้จักการวิเคราะห์ช่องทางการเรียนรู้ (Platform) และวิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน เพื่อช่วยทำให้ผู้เรียนมีทางเลือกที่จะเรียนรู้ด้วยวิธีการต่าง ๆ สอดคล้องกับวิถีชีวิตของตนเอง (หลายเส้นทางเป้าหมายเดียวกัน) สำหรับ platform การเรียนรู้นั้น อาจจะเป็นการเรียนรู้บนโลกออนไลน์ การเรียนรู้ที่โรงเรียน การเรียนรู้ที่บ้าน การเรียนรู้ที่ชุมชน เน้นวิธีการเรียนรู้ตามแนวทาง active learning เพื่อให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ สะท้อนคิด และเกิดการเรียนรู้เชิงลึก

องค์ความรู้ใหม่

การใช้ประโยชน์จากการนำแนวคิดทางจิตวิทยาการเรียนรู้ตลอดชีวิตมาประยุกต์ใช้เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของคนไทยในยุคปกติใหม่ให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต สามารถทำได้โดยอาศัยองค์ประกอบ 4 หลัก ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1 องค์ประกอบคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของคนไทยในยุคปกติใหม่

1) **รับรู้คุณค่าของความรู้ต่าง ๆ ว่ามีผลกับการพัฒนาตนเองทั้งทางด้านสติปัญญา ทักษะ และทัศนคติ** กล่าวคือ “คนโง่” มักหมั่นเพียรเรียนรู้ในสิ่งต่าง ๆ ที่ตนเองอยากรู้ และยังไม่เคยรู้ หรือต้องการต่อยอดความรู้ให้เพิ่มขึ้น การรับรู้คุณค่าของความรู้ที่มีผลต่อตนเองสามารถพัฒนาเป็นการมองเห็นคุณค่าของตนเอง (Self Esteem) ซึ่งมีความสำคัญยิ่งในการที่บุคคลจะสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข บุคคลที่เห็นคุณค่าในตนเองจะสามารถเผชิญอุปสรรคที่เกิดขึ้นได้อย่างมั่นใจ หาแนวทางแก้ปัญหาให้ผ่านไปได้ด้วยดี ดังนั้น การเห็นคุณค่าในตนเองจึงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่ทุกคนควรมี ซึ่งอย่างที่กล่าวมาแล้วนั้นว่าจุดเริ่มต้นคือการมีความรู้พร้อม และคิดกับตนเองในด้านบวก ตระหนักถึงข้อดีและความสำเร็จของตนเอง และแม้ว่าจะมีปัญหาใด ๆ เกิดขึ้นก็สามารถข้ามผ่านมันไปได้ด้วยสติปัญญา ทักษะ และทัศนคติที่ดีของตนเอง

2) **เข้าใจความต้องการการเรียนรู้ และความสนใจของตนเอง** กล่าวคือ ผู้เรียนต้องทำการสำรวจตนเองและสามารถบอกได้ว่าสิ่งที่ตนต้องการเรียนรู้คืออะไร ใช้ตนเองเป็นแหล่งข้อมูลให้กับผู้อื่น เพื่อให้รู้ว่าทักษะและข้อมูลที่ต้องการนั้นจำเป็นต้องใช้อะไรบ้าง สามารถกำหนดเป้าหมายของตน วิธีการรวบรวมข้อมูลแสวงหาความรู้ตามความต้องการ และวิธีการประเมินผลการเรียนรู้ รู้ถึงความสามารถของตนเอง ตัดสินใจได้ มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่และบทบาทในการเป็นผู้เรียนรู้ที่ดี

3) สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้เรียนร่วมกัน เพื่อเป็นพื้นที่ในการแบ่งปันประสบการณ์ กล่าวคือ ในการเรียนรู้ตลอดชีวิตมีปัจจัยทางสังคม 2 ประการที่มีอิทธิพลสูงยิ่งต่อความสำเร็จในการเรียน ได้แก่ (1) ความรู้สึกว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของชั้นเรียน และ (2) การเรียนแบบร่วมมือกัน ดังนั้น จึงมีผู้เสนอว่าเพื่อความสำเร็จในการเรียน ควรแบ่งเวลาในชั้นเรียนออกเป็น 2 ส่วนเท่าๆ กัน เป็นเวลาสำหรับสังคมหรือมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนครึ่งหนึ่ง และอยู่กับตนเองครึ่งหนึ่ง (Jenzen, 2019) โดยบรรยากาศในการเรียนรู้ร่วมกันต้องทำให้เกิดความเชื่อใจ เป็นพื้นที่การเรียนรู้ (learning space) เสริมสร้างประสบการณ์ ซึ่งสามารถออกแบบเพื่อสร้างกิจกรรม หรือการทำงานร่วมกัน ผ่านทางเครือข่ายสื่อสาร ปรับเปลี่ยนสภาพแวดล้อมและบรรยากาศในการเรียนรู้ให้เป็นมิตรกับผู้เรียน (Learning-friendly Environment) ซึ่งรวมทั้งพื้นที่ทางกายภาพ ได้แก่ การเชื่อมต่อกับธรรมชาติที่ช่วยให้สมองปลอดโปร่ง และพื้นที่ทางจิตใจ ได้แก่ การมีมิตรภาพที่ดีระหว่างผู้ร่วมเรียนรู้ การเป็นชุมชนของผู้ที่ชอบในเรื่องเดียวกันเพื่อเป็นแรงบันดาลใจในการเรียนรู้ตลอดชีวิต

4) สร้างนิสัยการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีวินัย กล่าวคือ แม้อยุคสมัยเริ่มเข้าสู่เทคโนโลยี และอินเทอร์เน็ต แต่พวกเขาเหล่านี้ก็ไม่ละทิ้งหนังสือที่ให้ความรู้ แน่หนอนว่าพื้นฐานความฉลาดก็คือ “การอ่าน” เพราะเป็นการเปิดโลกทัศน์ทำให้เรียนรู้เรื่องราวต่าง ๆ ได้ดี นอกจากนี้ยังสร้างการจดจำสิ่งต่าง ๆ ได้ง่ายขึ้นด้วย ซึ่งมีตัวอย่างบุคคลแห่งการเรียนรู้มากมาย เช่น โอลิเวีย วิสแลนด์ นักวิจัยมหาวิทยาลัย Colorado Anschutz Medical Campus สหรัฐอเมริกา ได้ทำหายตนเองด้วยการอ่านรายงานวิจัยวันละเรื่องเป็นเวลา 899 วัน ซึ่งผลพบว่าการอ่านจนกลายเป็นนิสัยแบบนี้ช่วยให้เธอเป็นนักวิจัยที่ดีขึ้นอย่างมาก ซึ่งการเลือกอ่านงานวิจัยนั้นไม่ได้จำกัดการอ่านแค่ในสาขาชีววิทยาที่ตนเองทำงานเท่านั้น แต่ยังอ่านสาขาสังคม สถิติ ข้อมูลต่าง ๆ อีกด้วย และซึ่งทำให้เธอได้เรียนรู้มุมมอง แนวคิดใหม่ ๆ ที่สามารถที่จะนำมาปรับใช้กับงานของตนเองได้ และที่สำคัญเวลาอ่าน จะใช้การอ่านตั้งแต่ต้นจนจบอย่างละเอียด และจัดทำบันทึกการอ่านในแต่ละวันลงในตาราง Google sheet อีกด้วย ซึ่งนั่นช่วยให้สามารถกลับมาค้นหาได้อย่างรวดเร็ว และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นทำให้เธอได้เรียนรู้วิธีการศึกษาเชิงวิทยาศาสตร์ในแต่ละรูปแบบ ซึ่งได้ประโยชน์มากกว่าแค่เราอ่านเอาความรู้ของงานวิจัยนั้น ๆ และทุกครั้งที่ได้จัดบันทึกเพิ่มลงในตาราง เธอก็จะรู้สึกเหมือนได้ประสบความสำเร็จไปในทุกวัน

References

- Achavanuntakul, S. (2021). 'New disease' creates a 'new world of learning': The future of Thai education after COVID-19. By The 101 World, Interview, January 4, 2021. The Equitable Education Fund (EEF), Thailand. <https://www.eef.or.th/future-of-thai-education-after-covid19>
- Ausubel, D.P. (2000). *The Acquisition and Retention of Knowledge: A Cognitive View*. Springer.
- Blackburn, B. (2015). *Motivating Struggling Learners: 10 Ways to Build Student Success*. Routledge.
- Dweck, C. (2006). *Mindset: The New Psychology of Success: How We Can Learn to Fulfill our Potential*. Ballantine.

- Dweck, C. (2012). Mindset and Malleable Minds: Implications for Giftedness and Talent. *Psychology and Neuroscience to Gifted Education*. National Research Center on the Gifted and Talented, Connecticut: Storrs.
- Grant, H., & Dweck, C. (2003). Clarifying Achievement Goals and their Impact. *Journal of Personality and Social Psychology*, 85(3), 541–553. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.85.3.541>
- Hwang, Y.K., & Lee, C.S. (2018). The Moderating Effects of Growth Mindset on the Relationship between Academic Grades and Self-Esteem. *Journal of Engineering and Applied Sciences*, 13(Special, 4), 3848–3852. <https://docsdrive.com/?pdf=medwelljournals/jeasci/2018/3848-3852.pdf>
- Isarapreeda, W. (2019). Developing efficient Webquest-based instruction through online social network for enhancing analytical thinking skill, evaluative thinking, and self-directed learning behavior of teacher education students. *Journal of Education Naresuan University*, 23(4), 330–342. https://so06.tci-thaijo.org/index.php/edujournal_nu/article/view/183529
- Jenzen, E. (2019). *Poor Students, Rich Teaching: Seven High-Impact Mindsets for Students from Poverty*. Revised Edition. Solution Tree Press.
- Knowles, M.S. (1984). *Self – directed learning: A neglected species* (3rd ed). Gulf Publishing Co.
- Mueller, C. M., & Dweck, C. S. (1998). Praise for intelligence can undermine children's motivation and performance. *Journal of Personality and Social Psychology*, 75(1), 33–52. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.75.1.33>
- Office of the Basic Education Commission. (2004). *Report on quality education that is a standard for Thai children that are desirable in society*. Teachers' Council of Ladpraow Printing House.
- Office of the National Education Commission. (2000). *Lifelong learning strategies for the 21st century: United Kingdom*. Teachers' Council of Thailand Trade Organization.
- Robin, F. (2017, April 20). *10 Characteristics of a lifelong learner*. utmbHealth. <https://www.utmb.edu/impact/home/2017/04/20/top-10-characteristics-of-a-lifelong-learner>
- Sakcharoen, P. (2015). Adult learning theory and the concept of self-directed learning: learning processes for promoting lifelong learning. *Journal of the Royal Thai Army Nurses*, 16(1), 8–13. <https://he01.tci-thaijo.org/index.php/JRTAN/article/view/35127>
-

- Sungsri, S. (2006). *Long distance Education*. Sukhothai Thammathirat Open University.
- Suwanpitak, S. (2000). *Self-directed learning*. Songkhla: Southern Non-Formal Education Center Printing Press.
- Uengchokchai, C. (2015). *Development of a model to promote informal learning to enhance the characteristics of being a lifelong learning person for youth*[Doctoral Dissertation, Chulalongkorn University].
- UNESCO Institute for Education. (2001). *Revisiting Lifelong Learning for 21st Century*. Hamburge Art Angle Printshop.
- Vedder-Weiss, D., & Fortus, D. (2013). School, Teacher, Peers, and Parents' Goals Emphases and Adolescents' Motivation to Learn Science in and out of School. *Journal of Research in Science Teaching*, 50(8), 952–988. <https://doi.org/10.1002/tea.21103>
- Wassanasompong, W. (2020). *The effect of learning model for happiness of learning on cognitive domain based on the concept of Benjamin S. Bloom in anatomy and physiology subject* [Doctoral Dissertation, Srinakharinwirot University].
- Yokchu, K. (2018). *Education and strengthening the thinking framework of teaching professional Students*[Doctoral Dissertation, Srinakharinwirot University].